

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
VOMITV CRVENTO
PLERVMQVE PER SE NON
LETHALI

QVAM
DIVINI NVMINIS AVSPICIIS
IN REGIA ACADEMIA FRIDERICIANA
GRATIOSI ORDINIS MEDICI CONSENSV
MODERATORE

VIRO ILLVSTRI ET EXCELLENTISSIMO

D. ANDREA ELIA BÜCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENTISSIMO BORVSSIAE REGI A CONSILII INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOS. NATVRAE. PROFESS. PVBL. ORDIN.
FACVLTAT. PHILOSOPH. H. T. DECANO,
IMPERIALIS ACADEMIAE NATVRAE CVRIOS. PRAESIDE,
ET COMITE PALATINO CAESAREO,

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMSQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS,

D. XXIX. FEBR. MD CCLII.

PVBELICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT
AVCTOR DEFENSVRVS

IOHANNES HENRICVS LICHTENBERG

IAEGERSBVRGO - DARMSTADINVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, ACAD. TYPOGR.

+

DISSERTATIO IN ANATOMIA MEDICA
DE
VOMITU CRVENTO
PLEURVMQVE PER SE NON
LETHALI

QVAM

DIVINI VMINIS AUSTRIACI
IN REGIA ACADEMIA TRIESTINA
GRATIOSI ORDINIS MEDICI CONSENSU
MODERATORE
VRO. MEDICARI ET EXCELLENTISSIMO

D. ANDREA ELIA BUCHNERO

SAORI ROMANI IMPERII NOBILIT.
POTENTISSIMO BORVSIAE REGIAE CONSILII INTIMS.
MEDICINAE ET PHILOS. NATURAL. PROFESS. PVB. ORDIN.
FACULTAT. PHILOSOPH. ET DECANO.
IMPERIALIS ACADEMIAE NATURAL. HISTOR. PRAESIDE.
ET COMITIS TRIESTINAE CAESAREAE.

PRO GRADU DOCTORIS

SYMPTOSIVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGI IMP. IMPETRANDIS
D. XIX. IAN. MDCCIII.

PHYSICO PRAEPOSITVM EXAMINI SVMMITTE
VACTOR DEFENSVRVS

IOHANNES HENRICVS LICHTENBERG

LAEGESVARDIAE - DANICAE CIVITATIS

PHASE MDDCCXXXIIII
THEO. IOHANNIS CHRISTIANI HILTIERI, ACAD. THEOPH.

S. I.

Multae fuerunt rationes, quae, deli-
beranti mihi, ex quatuor parti-
nae parte non inutile aliquod spe-
cimini meo inaugurali deligerem
argumentum, magnum attulerunt
incitamentum, vt de vomitu cruento per se plerumque
non lethali pauca quaedam meditata & aliorum iudicio
tradita, in lucem proferrem & cathedram. Et quum
vomitus cruentus omnium haemorrhagiarum species sit in-
frequentior, ac deinde materiae praestantia, quae iudi-
cium medicum in formanda prognosi attingit, praesto
sit, atque insignis denique, quae inde fluit, vtilitas se
offerat, facili equidem negotio animadverto, non inanem
proffus a me et supervacaneam impendi operam.

S. II.

Exposituro igitur mihi de ratione, cur sanguinis
vomitus plerumque per se non sit lethalis, rerum dicen-
darum, natura & ordo exigere videtur, vt, quae ad huius

morbi historiam, modumque inprimis, quo sanguis in ventriculum, per naturam nihil eiusdem in cauitate sua continentem nec secernentem, deferatur, proprie pertinent, breuiter omnino strictimque praemittam. Quo quidem instituto illud consequi me posse arbitror, vt non solum Lectores, vel quosdam non Medicos, breui instruat de morbi indole, sed etiam ipse labor praefens ad reliqua pertexenda sese eo expeditius prouehat.

§. III.

Ne autem per ambages deducam Lectores, ad rem ipsam, quam mihi proposui, iam accedens, proximum esse existimo, vt clarum de vomitu cruento ac perspicuum hic interponam conceptum, id quod mihi hoc loco perinde est, ac definitionem eiusdem tradidisse. *Vomitus ergo cruentus est sanguinis ut plurimum nigricantis, spissioris & grumosi, tenaci saepe mucos intermixti, excretio e ventriculo per superiora, mediante inuerso eius peristaltico motu contingens.*

§. IV.

Exinde facile dispalescit, manifeste distinctam esse hanc haemorrhagiam ab *haemoptysi & sputo cruento*, tametsi latino termino, vt videre licet apud *CELSUM Lib. IV. Cap. IV. §. V.* haemoptysis aliunde quoque dicatur *sputum cruentum*. Sed recentiorum schola medica distinguit sputum sanguinis inter & haemoptysin ea ratione, vt illa haemorrhagiarum species, quae graeco nomine haemoptysis dicitur, significet sanguinis tinceri, floridi & maiori ex parte spumosi ex vasis pulmonum arteriosis, plerumque cum tussi, placido magis, quam

violento conamine, factam excretionem; *sputum* vero *cruentum* vocatur, quando saliuā, vel mucus, striis sanguineis permixtus, ex faucibus & oris summi partibus cum seratu eicitur laborioso, sine vitio tamen pectoris coniuncto. Ab utroque igitur, per datum conceptum, facili negotio distinguitur morbus praesens, de quo mox disertius dicturus sum, *sanguinis* nempe *vomitatus*, quando sanguis venosus, plerumque crassus & coagulatus, sine ulla tussi, cum anxio vomendi conatu, postquam in ventriculo breviori aut longiori mora subsistit, foras excuritur. Etenim sanguis ita in ventriculo collectus quo citius eicitur, eo purior & fluidior existit; quo diutius autem in eo fuit detentus, eo spissior magisque nigricans, & in frustulis coagulatis excernitur; praecipue ubi multum acidi in ventriculo contentum fuerit, quod sanguinem ibidem collectum per moram magis in grumos coëgit.

§. V. Vomitus cruentus autem, ut iustum in eodem ponam discrimen, omnino *duplex* est, alter nempe *simplex*, alter vero *complicatus* seu *abstersivo-visceralis*. *Simplicem* appello eum, qui oritur vi naturae vitali a meris causis internis, eum in finem, ut *plethora*, in primis *spissior* facta, atque adeo oeconomiae vitali molesta, euacuetur & in corporis salutem imminuatur; *complicatum* contra, seu *abstersivo-visceralem* dico istum, qui cum viscerum abdominis qualicumque vitio coniunctus oboritur, non tam ad plethoram imminuendam ac sanguinis circuitum iuuandum, quam potius ad illud vitium viscerum abdominalium detergendum ac eluendum

dum. Equidem in praesentiarum dicturus saltem sum de *simplici sanguinis vomitu*, utpote de quo, testante experientia, asserere possumus, ipsum, mala curatione non turbatum, plerumque per se vacare periculo, nec esse lethalem; de *complicato* postea pauca quaedam, pro instituti praesentis ratione, adhuc commemoraturus, ut opposita iuxta se posita magis elucescant.

§. VI.

His igitur praemissis, ordo me ducit ad sanguinis itinera, quibus in ventriculum divertit atque in eodem deinde colligitur. Plura omnino esse itinera, quam quidem olim persuasum sibi habebant Medici, accuratior utique ventriculi consideratio anatomica nos edocere potest. Calculum igitur si recte hic posuerimus, *duplicem* potissimum, me quidem iudice, esse *viam* deprehendimus, *naturalem* alteram, alteram *praeternaturalem*. Praeternaturalem offendere licet tantum non semper in *vomitu sanguinis complicato*; naturalem contra in *simplici sanguinis vomitu*, (de quo specialius in praesentiarum agere constituimus,) agnoscere nos oportet. Ad *viam* ergo hancce *naturalem*, quam in *simplici sanguinis vomitu persequitur natura*, quod attinet, statuenda illa est ac ponenda in *extremitatibus ductuum excretoriorum*, qui e ventriculi glandulis partim, partim vero ex ultimis vasibus sanguiferis, venosis maxime, in interiori superficie interna ventriculi tunicae villosae prodeuntes, patent, atque in statu naturali liquorem gastricum, & maxime subtiles, tenues lymphatico-serofos humores ibidem secernunt.

§. VII.

§. VII.

Equidem nouitatis pruritu ac studio hic non tener, sed simplicis veritatis amor me vrget adeo, vt non possim, quin pedibus, quod aiunt, in quorundam recentiorum & Medicorum & Anatomicorum vel clarissimorum abeam sententiam, plane non ementitam, sed anatomiae & experientiae suffragio comprobata, idque eam maxime ob rationem, quoniam omnia phaenomena, in sanguinis vomitu obvia, hoc modo optime possumus interpretari, indeque iusta ratione perspicere, qui fieri possit, vt eiusmodi sanguinis vomitus vi naturae vitali euentu plerumque salutari tolli queat.

§. VIII.

Itaque propius sanguinis in ventriculum itinera nobis sint consideranda, quam rem haud rectius, opinor, clariusque intelligemus, quam si ipsam ventriculum eiusque vasa breuiter saltem strictimque considerauerimus. *Ventriculus* ergo proprie *quatuor* constat *tunicis*, *membranacea*, *musculosa*, *nerueo-tendinea* & denique *interna villosa*, e qua filamenta exilia, arctissime inter se excurrentia, recta in cavitatem ventriculi trans-eunt. Inter quamlibet harum tunicarum sita est *textura* quaedam *cellulosa*, quarum subtilissima est, quae nerueam inter offenditur atque interiorem tunicam villosam interiecta. In his texturis cellulosis latent vasa ventriculi, ac innumeris retiformibus distribuuntur incuruationibus. Verum tamen vasa haec, a sanguiferis licet procedant, sanguinem tamen non vehunt, sed liquorem lymphatico-serosum. Ex anatomicis praeterea perspicuum est notumque, filamenta exilia, quae a su-

per-

perficie interiori tunicae villosae recta in cavitatem ventriculi prominent, e papillis, seu fibris nerveis constare, ita tamen, ut interpositi canales subtiliores deprehendantur, qui quidem ventriculi cavitatem interiorius permeant, at nihil, nisi tenuissimum humorum vaporem, transmittunt.

§. IX.

Ex his ergo perspicimus, sanguinem primam inter & secundam, itemque secundam inter & tertiam membranam vera circuire, atque in statu naturali penetrare in ea vasa sanguifera, quae intra nerveo-tendineam atque interioriorem iacent villosam membranam. Iam vero constat, vasa lymphatico-serosa, qualia sunt illa, de quibus loquimur, oriri ab extremitatibus arteriarum sanguiferarum, adeoque hinc perspicuum atque a veritate non alienum est, eadem ratione idem fieri in ventriculo, ac proinde vasa sanguifera, dum transeunt in tertiam texturam, abire in vasa lymphatica, ita quidem coacta, ut non sanguinem, sed humorem lymphatico-serosum in se recipiant. Sanguis inde per venas sanguiferas e secunda in primam redit texturam, atque ex illa in venas capaciores, ac tum demum cum reliquo sanguinis volumine in hepate, & quidem per venam portae, commiscetur. Lympha igitur circuire solet in vasis tertiae texturae & quartae, seu interioris tunicae villosae, & quum nullum sit dubium, quin canales minimi, qui in superficie interiori tunicae villosae patent, ortum trahant a modo dictis vasis lymphaticis texturae inferioris; ita inde consequitur, partem tenuiorem serosam huius lymphae, in his canalibus secretam, per eosdem instar va-

poris

poris in ventriculi cavitatem transfudando peruenire. Hoc autem qualem in finem in statu naturali fiat, intellectu iam est facillimum, scilicet vt per illum vaporem papillae nerueae seruentur in lubricitate, atque ipsius ventriculi sensus non deficiat, ac proinde is, pro facilitanda ciborum concoctione, quantum sufficit, semper humectetur.

§. X.

Quae cum ita sint, facillime possumus iam comprehendere, quod eadem ratione, qua in statu praeternaturali & morbofo hi canales & ductus excretorii largum praebent serum, sub vomitione ordinaria simul prodiens, pariter quoque contingere possit, vt in sanguinis vomitu simplici, a caussis mere internis excitato, itidem praeternaturali modo ex iisdem, antea magis dilatatis & distensis, sanguis in ventriculi cavitatem exprimitur & eructet.

§. XI.

Sed iam de *caussis*, quas sanguinis vomitioni ansam praebere in praxi clinica animaduertimus, tempus est dicendi, & hae duplicis potissimum sunt generis, *internae* aliae, aliae vero *externae*. Harum vtraeque iterum duplicis sunt indolis, *internae* scilicet aut *simplices*, aut *complicatae*; *externae* aut *morales*, aut violentae. Ad *caussas* igitur *internas*, easque *simplices*, quod attinet, & quae in simplici sanguinis vomitu vtramque faciunt paginam, inter has superflui sanguinis copiam, *plethoram* priscis Medicis dictam, si primas hic tenere dixerim, dixisse ad veritatem omnia, nec nubem pro lu-

B

none,

none, quod in veteri est prouerbio, arripuisse mihi videor. Haec autem pro tali vomitu excitando vario modo conciliatur, quorsum praecipue *haemorrhoidum & mensium* pertinet *ataxia*, aut *plenaria suppressio*, uel etiam *praematura cessatio*, per quascumque demum causas inducta, itemque *status graviditatis*, atque *imminutionum sanguinis artificialium neglectio* aut *intermissio*, inprimis autem *venae sectionis*, & qui sunt modi reliqui, quos ad vnum omnes hic recensere nec vacat, nec ipsa postulat necessitas; hinc paucis eosdem ita possumus complecti, norando saltem, superfluum esse sanguinem, ob varias difficultates per consueta loca in *abdomine* impeditius progredientem, qui proinde deorsum nec per *uterum*, nec per *loca haemorrhoidalialia* remoueri potest, nec per artem, naturae aemulam, tempestiue tollitur. Et quum pauciores sint homines, quorum natura sanguinem vere abundantem, inprimis spiffiorem, diu tolerare possit, praecipue eiusdem ventilationi adfueti, quid mirum, si molestus eiusmodi status plethoricus sanguinis commotionem, & motu tonico insigniter aucto, specialiozem directionem inuitet versus viscera abdominalia? Quid vero subit causae, cur in vomitu cruento proprie circa vasa ventriculi, & non ad alias regiones congeratur sanguis, singulari quidem & euidenci non licet assequi coniectura, generali tamen quadam ratione aliquo ad minimum modo, ex stagnatione & difficiliore progressu sanguinis, in vasis & visceribus vicinis contingente, specialioris huius directionis causam hariolari licet. Quod si ergo largior, ad plethoram imminuendam, facta fuerit congestio versus vasa ventriculi, tunc certo mihi persuasum est, prout etiam

etiam per anatomiam & experientiam constat, dictos & supra descriptos canales hic in vomitu cruento simplici tantum non semper constituere talis excretionis fontem, siquidem per eiusmodi grauiorem eo factum impulsum strictorio-spasticum, factamque versus ventriculum congestionem, vasa sanguifera, inprimis venosa, cum arteriarum extremitatibus, nimium implentur, expanduntur ac dilatantur praeter naturam, inde fieri aliter non potest, quin vasa lymphatica, inde orientia, eandem patiantur molestiam & simul ampliora reddantur. Inducta autem horum demum vasorum dilatatione, quid factu porro facilius est, quam vt ipsum dein recipiant sanguinem, ac postmodum pars retiformis vasorum, in interiori textura constitutorum, eodem sanguine repleatur. Iam vero, rebus ita comparatis & continuante appulsu sanguinisque congestionem, imo vero hac magis adaucta, non suspicari solum, sed asserere licebit, quod canales in ventriculum patentes eo usque tandem possint dilatari, vt sanguinem in hoc viscus stillicidio successeiue transmittant ea in quantitate, qua dein per vomitum reiectus conspicitur. Quo arctius vero simul rami, e liene ad venam portae abeuntes & cum ea conspirantes, stringuntur, eo maior sanguinis moles ex hoc viscere versus ventriculum urgetur & intra eius cavitatem exoneratur.

§. XII.

De causis internis complicatis, vitiis nempe abdominalibus, quae sanguinis vomitus interdum consequi solet, vberiore hoc loco mentionem facere nihil attinet, propterea, quod de sanguinis vomitu complicato

in praesentiarum simul non agam, & saltem infra, in rei illustrationem & theoriae confirmationem, quaedam adhuc de eo adiecturus sim. Ex eadem ratione necessarium esse haud existimo, ut quaedam afferam de *causis externis violentis*, quales sunt, *remedia corrosiva, virulenta, drastica, vehementer emetica, ipsaeque hyperemeses* quocumque modo excitatae, *contusiones*, & huius census aliae violentiae. Etenim a talibus causis sanguinis vomitus si excitatur, ratio, qui fieri id possit, est in promptu. Attamen a me non excluduntur in *simplici sanguineo vomitu* causae *externae morales*, tamquam *occasionales, animi pathemata*, imprimis *iracunda*, & *abusus potuum spirituosorum*; quamvis enim hae minus valeant, quam internae causae, tamen hunc morbum, si congestorii motus versus ventriculi vasa iam adsunt, facile magis accelerant et grauius etiam exacerbant. Conf. FORESTVS *Lib. XVI. Obs. 24, 25.*

§. XIII.

Ex his modo adductis, & ipsa congestionum indole, nunc quoque signa, sanguinis vomitum antecedentia, plana sunt ac perspicua, ita ut vberiori explanatione non indigeant. Praecedunt enim angustiae & anxietates praecordiorum, cum tensionibus spasticis & gravativis pressionibus, praecipue in abdomine vigentibus, quae per intervalla adfigunt, atque etiam interdum cum vertigine, lipothymia & deliriis coniuncta, atque communiter eo vehementiora sunt, quo maior insimul in talibus subiectis praesto est sanguinis abundantia. His succedit nausea, quam brevi post excipit conatus vomendi, isque plerumque maior, quam qui ordinarium

rium respicit vomitum, tandemque copiosa sanguinis extravasati & in ventriculo collecti, illumque premedando moleste adficientis, sequitur excussio. Alui praeterea coniuncta est adstrictio, insimulque a cibis eo tempore assumptis graues inprimis pressiones perferunt aegrotantes, quin etiam vomibunda interdum eorundem reiectio antecedit sanguinis excussionem. Mitigato qualicumque tali impetu, saepe denuo sensim in stomachum colligi sanguinem aegroti sentiunt, qui dein novis conatibus foras iterum protruditur, & facile dein statim redit temporibus, indeque *periodicus* tunc salatur, quemadmodum etiam non raro vicariam constituit haemorrhagiam menstrui & haemorrhoidalis fluxus, si in ordinario suo successu grauius illi turbati, aut plane etiam suppressi fuerint.

§. XIV.

Quum ex supra adductis abunde iam pateat, sub quibus maxime circumstantiis & singularibus corporis dispositionibus facilius euenire soleat vomitus cruentus, hinc, vt de *subiectis* plura iam adferam, necessitas haud postulat. Id tamen adhuc monere licebit, vomitum cruentum esse, prae virili, solemniorem *sexui foemino*, praecipue adultis foeminis plethoricis, quae sunt animi agilis, temperamenti sanguineo-cholericis, atque intra fluxus menstrui periodum adhuc constitutae; inprimis quando post praematuram mensium cessationem magnas in abdomine turbas patiuntur, & grauiora hysterica pathemata experiuntur; quum e contrario non ita facile accidat illis, in quibus menses iusto tempore cessarunt, nisi speciales quaedam concurrant

causae, prout passim testantur obseruationes. *Vid.*

LENTILIVS in Eteodrom. medico-practic. pag. 434.

§. XV.

Iam vero reddenda erit ratio, cur eiusmodi vomitus *cruentus*, e supra descriptis viis prodiens, & a *meris causis internis*, plethora maxime, mediante proprio naturae robore, excitatus, plerumque per se non sit lethalis. Hoc ipsum autem sequentibus potissimum nititur fundamentis:

- 1) Quia non adest *abdominalis visceris cuiusdam laesio*; & si qua etiam adsit in hocce cruento vomitu, a spissiori imprimis sanguine prognata, veluti *oppletio, stagnatio, leniorque infarctus*, ea plerumque hoc vomitu facile tollitur; cum e contrario veram laesionem curandam, licet saepius institutus, frustra suscipiatur cruentus talis vomitus.
- 2) Quia per illum, si modo incongruis remediis non turbetur, nec inducitur *visceris laesio*, nec *vasis* cuiusdam *disruptio*.
- 3) Quia *plethora* per illum eodem salutari modo remouetur ac imminuitur, sicuti in alia simplici haemorrhagiarum specie fieri consuevit. Hanc enim talis ratione imminuta, affluxus & congestio versus ventriculi vasa, & anxia alia omnia pathemata remittunt ac evanescent, & sic vasis lymphaticis iterum occlusis & coactis, prior eorundem naturalis redit elasticitas, & omnia bene se habent; adeo ut aegroti post talem sanguinis vomitum vix habeant, de quo conquerantur, sed omnium potius functionum

num legitimo successu fruantur, id quod plerique illorum suo comprobant testimonio, qui vna alteraue vice eundem non adeo vehementer, nec admodum insigni in copia experti fuerunt. Longe autem secus res se se habet in vomitu sanguinis complicato, vbi variorum abdominis viscerum laesiones, neque naturae autocratia, nec vlla artis ope sanandae, simul concurrunt. Hinc igitur patet ratio, cur plerumque, vbi post praegressum talem cruentum vomitum iusto tempore non redeunt consuetudae naturales & salutares haemorrhagiae, aut moderata corporis exercitatione, aut congrua artificiali sanguinis missione, praesertim in iunioribus, plethora debite non imminuitur, noua iterum collecta maiori sanguinis copia, & denuo subsecuta eisdem versus ventriculi vasa congestione, perquam facile redire soleat, imo non raro euadat periodicus, in foeminis praecipue male menstruatis, ac viris haemorrhoidum inordinato aut suppresso fluxu laborantibus. Proinde etiam optime exinde intelligimus, qui fiat in iisdem, vt, restituta haemorrhoidali ac menstrua excretionem, non facile revertatur, prout hoc iam olim obseruauit & annotauit HIPPOCRATES, *Sect. V. Aphor. 32.* his verbis: *Mulierum sanguinem vomenti mensuris erumpentibus mali sit solutio.* Non minus etiam cognoscere iam possumus, quaenam subsit ratio, quod sanguinis vomitus quandoque lienis, hepatis & aliorum viscerum obstructions non adeo obfirmatas, malum hypochondriaco-hystericum, febres quartanas, etc. salutariter tollat, prout hoc speciatim testatur ETTMÜLL-

suppl. MÜLLERVS. Scilicet idem fere est, ac si menses
 aut vel haemorrhoides rite successerint, dum harum
 tum haemorrhagarum vices interdum gerere solet vo-
 mitus cruentus: vasa enim sanguifera abdominalia,
 cum imprimis venosa, ob connexionem cum vena por-
 tae, inter se satis exacte conspirant, hincque con-
 sensio vna, confluxio vna, solutio vna.

§. XVI.

His igitur ita expositis, sufficienter iam patere
 arbitror, partim ipsas illas vias, per quas sub vomitu
 eruento sanguis in ventriculum defertur, partim et-
 iam minus illud periculum, ab eadem hac haemorrhagia,
 non adeo impetuose succedente, pertimescendum. Inte-
 rim tamen ratione viarum, quas descripsi, in contra-
 rium hic quaedam moueri posse video, ad quae idcirco
 respondendum prius erit, & ipsa dein veritas asserti
 mei vltius confirmanda, id quod ex obseruatione ana-
 tomica & clinico-practica, experientiae suffragio ita
 munita, vt in dubium haud vocari possit, optime prae-
 stari posse confido. Constat nempe satis abunde, ple-
 rosque tam antiquorum, quam recentiorum Medico-
 rum & Anatomicorum, in ea communiter fuisse senten-
 tia, sanguinem sub vomitu cruento exturbatum non
 nisi e liene, & quidem speciatim *per vasa breuia*, quae
 ex eodem hoc viscere ad ventriculum progrediuntur &
 per eius membranas distribuuntur, in illum deferri &
 effundi. Licet autem vltimum hoc ex anatomia cui-
 libet sufficienter constet, nec vllō modo in dubium sit
 vocandum, neminem tamen etiam pariter fugit, quod
 vasa arteriosa constituentur texturam retiformem, intra
 tuni-

tunicas tantum ventriculi, non vero in cauitatem eiusdem se se diffundentem, ac dein in venas iterum abeuntem. Inde ergo merito consequitur, iuxta naturalem ordinem e vasis breuibis nihil sanguinis intra ventriculum posse deferri. Quodsi tamen acciderit, (id quod prorsus & in totum negare haud possum,) vt per vasa brevia e liene sanguis in ventriculum effundatur, alio modo idem hoc fieri omnino nequit, nisi quum interiores ventriculi tunicae fuerint erosae, vtpote quae ordinarie his vasis non perforantur, aut etiam, si aliquod horum vasorum fuerit perruptum. Et hoc modo facile intelligitur, qui oriatur eiusmodi vomitus cruentus. *Vid. Thom. BARTHOLINVS Centur. III. Histor. 36. RIOLANVS Anthropolog. Lib. II. Cap. 17. BONETVS de Medic. Septentr. Lib. III. Sect. V. Cap. 4. G. Wolfg. WEDELIVS in Physiologia reformata, & alii plures.* Semper autem, vel saltem plerumque, illum ita euenire, communis eorundem sententia, quam fouebant, plane non probat: nec phaenomena, quae in cadaueribus subiectorum vomitu cruento demortuorum interdum sub sectione anatomica adparuerunt, plenam huic rei faciunt fidem, lien scilicet post mortem multo sanguine mirum in modum refertus ac turgidus, & vasa brevia simul admodum dilatata & infarcta; etenim ex ipsa congestionum indole, & ob ramificationum vasorum venae portae consensum ac conspirationem, id omnino accidere potest, adeoque tunc inprimis vix vnquam adseuerare licet, quod sanguis per vasa breuia in vomitu cruento prodierit, si nulla rami cuiusdam horum vasorum facta fuerit disruptio. Hoc enim si esset, ea non subsequi posset euphoria, quam quidem in aliis, post praegressum vomitum

C

mitum

mitum cruentum, saepius conspicimus, dum rupturae vasorum, modo saepius recurrentes & nimium excedentes haemorrhagias, modo alia grauia & periculosa ordinarie inferre solent symptomata.

§. XVII.

Talis indolis maxime est illa vomitus cruenti species, rarior priori, imo rarissima, vbi sanguis instar roob sambuci non per superiora solum, e ventriculo, per viam plane praeternaturalem, sed etiam per inferiora reicitur, quae idcirco communiter *morbus niger HIPPOCRATIS* adpellatur, & tantum non semper euentum nanciscitur lethalem, praesertim si laesiones viscerum, lienis nempe, hepatis, mesenterii, pancreatis, (vt-pote quae hic plerumque in causa sunt,) ita sunt comparatae, vt nec vi naturae virali, nec arte medica sanari possint. Qua ratione autem hic vomitus contingat, vt fufius iam exponam, instituti ratio haud permittit, sed paucis saltem allegasse sufficiet, quod in hac grauissima huius haemorrhagiae specie, ob praegressum maiorem complurium abdominis viscerum infarctum, & hinc maxime turbatum & retardatum sanguinis circulum, ob stagnationes varias hinc inde contingentes, ob spasmos concurrentes, & sanguinem speciatim versus lienem & inde prodeuntia vasa breuia urgentes, ob insequentem demum maiorem illorum distensionem, in extraordinario hoc statu tandem ruptura quaedam maioris forsitan ramuli contingere, sanguis notabili in copia intra ventriculum effundi, & hac ratione ex parte etiam ad inferiora, seu ipsa connexa intestina, descendere queat, vnde dein per vtramque illam viam necessario eliminari debet.

§. XVIII.

§. XVIII.

His ergo ita consideratis equidem censeo, firmiter adhuc niti talo hanc ipsam, quam defendi, sententiam, plerorumque nempe subiectorum vomitum cruentum, per se felici euentu sublatum, esse illum, quem supra descripsi, nisi quidem incongrua ac peruersa curatione aut in morbum peiorem conuertatur, aut plane funestum euentum fortiatur. Constat enim per experientiam, quod maxime cauendum sit, ne in reuocandis mensibus ac haemorrhoidibus fortiora adhibeantur remedia, *pletentia* nempe *sanguinemque commouentia*, quia, ob plethoram grauius ita exagitatam, facile nouo vomitus cruenti insultui ansa praebetur. Neque etiam rite medemur huic morbo *positiue adstringentibus*, (inprimis si impetuosior fuerit vomitus,) *refrigerantibus*, *crassis obniscantibus*, *sopientibus* & *narcoticis*, praecipue quando frustra sanguinis coagulata subinde adhuc reiciuntur. Quodsi enim adeo vi naturae salutari & vitae repugnatur, & quidem sine vlla vrgente necessitate, tunc sanguis in ventriculum delatus facile in *putrefactionem* abit, reliquus autem, in adfluxu adhuc constitutus & circa viscera abdominalia collectus, stagnat & subsistit, imo non raro in stases inflammatorias, ac tandem in putridam corruptionem transit, vnde demum praedictus ille *morbus niger* HIPPOCRATIS emergit, cum plerumque subsequente euentu funesto, aut transitu in alia peiora & priori morbo grauiora mala. Et licet quoque largiendum sit, quod aliquando robustiores quidam e periculis, ex abusu talium medicamentorum inductis & concitatis, postliminio tandem fuerint eluctati, tamen in *sensibilioribus* fere omnibus, si spongiosi fuerint

habitus, cachexia, oedemata & hydrops; si vero magis macilenti, hecticae febres ita acceleratae fuerunt, & quidem tanto citius & certius, si post ita cohibitum vomitum cruentum nec menstruus, nec haemorrhoidalis fluxus debite restitui poterit. Summa etiam cautione opus est circa *topicorum sistentium* applicationem; grumorum enim remotione tempestiua tali modo impedita, sanguis pariter abit in putredinem, indeque dein vehementes cardialgiae aliaque pathemata hypochondriaco-hysterica, maxime vero spastico-conuulsiva, excitantur, quae saepissime eo vsque increbescunt, vt etiam truculentissimis symptomatibus, a venenis excitatis, simillima euadant.

§. XIX.

His ergo ita ponderatis & explanatis, nobis nunc est dispiciendum, qua tandem secuta & huic morbo conueniente ratione, in salutem oeconomiae vitalis, ipsis tandem afflictis prudenter sit succurrendum, infimulque etiam praecauendum, ne in grauiora, alias facile subsequenda mala, temporis successu forsitan praecipitentur.

§. XX.

Quodsi igitur in aegrotorum salutem hic mederi cupimus, tunc & *paroxysmorum*, & *temporis* extra eosdem, exacta inprimis habenda erit ratio, vt cuilibet statui conuenientem feligamus & adhibeamus methodum.

- 1) *In paroxysmo* praecipue eo erit respiciendum, vt *sanguinis orgasmus tempestiue contemperetur*, & *congestiones* eiusdem ac *stagnationes* circa viscera abdomi-

dominis discutiantur & resoluantur. Optime conducunt hunc in finem *pulveres nitroso-absorbentes & cinnabarini*, ex nitro nempe depur. conchis, matre perlar. & lapid. cancror. debite praeparatis, cum cinnab. antimon. natiua, aut etiam factitia, parandi, quibus iusta proportione commixtis, ad sanguinis spissioris fluxilitatem promouendam, & mucii tenacioris absterfionem eo melius adiuuandam, *sal quoddam medium digestiuum*, vt tartarus vitriolatus, nitrum antimoniatum, arcanum duplicatum, etc. addi potest. Quo crebrius ergo eiusmodi pulueres temperantes exhibentur, etiamsi vel singulis id fieret horis, (si circumstantiae id postulauerint,) eo certiolem ac meliorem inde expectare licet effectum.

Sin autem in magis excedente & pertinaciori cruento vomitu tales pulueres non sufficerent, tunc iisdem *mitiora tonica & sistentia*, vel lenissima *anodyna* iungere licet, hocque scopo inprimis *cortex cascarillae*, aut eius *extractum aquosum*, optime conuenit, si nempe cuilibet huius modo descripti pulueris dosi gr. v. vel vj. puluerifati corticis, aut gr. iij. vel iv. Extracti adduntur, aucta etiam cinnabaris portione; egregiae enim efficaciae est hic cortex in omnibus affectibus, vbi motuum temperatio & stagnantium humorum discussio indicatur. Porro quoque huc faciunt *corallia rubra ppt. Species de hyacyntho, Massa pil. de cynoglossa*, huiusque generis alia, ex quibus pro lubitu concinnari possunt pulueres *tonico-anodynii*, qui cum praedictis

temperantibus alternatiue exhibendi sunt, quod tamen prius fieri haud debet, quam ubi iam ad excessum qualemcunque euidentius inclinare videtur talis vomitus. Quae enim materiarum correctioni destinata sunt remedia, semper praemitti debent iis, quibus motus corriguntur, haecque tunc demum optime prioribus vel coniunguntur, vel interponuntur, quando desideratus iisdem non potest obtineri effectus.

Praeter hos pulueres in usum quoque vocari potest decoctum millesfolii aquosum, cum adiambo albo & rad. pimpinellae albae paratum, praefertim quando vomitus talis cruentus haemorrhoidum ac mensium vicariam constituit haemorrhagiam; millesfolium enim sicuti in aliis affectibus, ex turbato sanguinis per venam portae progressu originem ducentibus, eximiae est efficaciae, ita & in sanguinis vomitu peculiarem plane exerit virtutem. Potest autem decoctum illud bis de die, mane scilicet & post meridiem, exhiberi, & tamdiu continuari, donec imperus excretionis quadantenus mitigatus fuerit, & spasmi qualitercunque remiserint, quo facto ab eius usu iterum desistendum, vel parcius saltem cum eodem, vsque ad plenariam mitigationem, continuandum est.

Ad fortiora adstringentia non facile hic deveniendum est, nisi interdum in vomitu cruento complicato necessitas id exigat. Etenim talis haemorrhagica excretio si a viscerum abdominalium laesio-

laesionibus, exempli gratia a scirrho glandularum
obstructione ventriculi, aut obstructione hepatis vel lienis, pro-
uenit, tunc sanguinis, copiosius antea circa haec vi-
scera restagnantis, moderata eruptio absterfionem
qualemcumque promouet; hinc si nimium excedit
talis vomitus, mitigandus omnino est ac sistendus,
quoniam ab vna parte obstructionem tam simpli-
cem, quam scirrhosam, minime tollit, ab altera au-
tem parte, vires nimium infringendo, magis nocet.
Sed de hac vomitus cruenti specie, quia ab institu-
ti ratione aliena est, plura non addo, praeter nota-
bilem illum casum, quem RIVERIVS *Centur. IV.*
Observ. 26. adducit de rustico, qui per complures
dies laborauit vomitu cruento, quumque Medici-
cus, ad vomendi continuos ac difficillimos conatus
iuuandos, olei amygdalarum dulcium vncias duas
ipsi praeberet, vna cum sanguine viam hirudinem
eiecit, sicque a morbo liberatus fuit, manifesto do-
cumento, quod, pro causarum diuersitate, etiam si-
ne adstringentibus curari possit vomitus cruentus.

Reuellentia externa in usum quidem vocari pos-
sunt, minoris tamen hic deprehenduntur efficaciae.
Talia sunt, ligaturae, frictiones, sinapismi extre-
morum, cucurbitularum applicationes cum multa
flamma ad suras, fofus calidi, plantis pedum & ma-
nibus applicandi, itemque pediluvia.

Alui adstrictio si concurrat, tunc *enemata leni-
entia & emollientia*, aut alia mitiora laxantia, v. g.
rhabarbarina, vel *pilulae balsamicae Becherianae*,

Strob.

Stablianae, aut Hoffmannianae, conducunt. Praestat tamen in initio huius morbi, imprimis quando impetuosiores sunt eius insultus, nec non in subiectis tenerioris & sensibilioris constitutionis, clysteres potius, quam interna laxantia, in usum vocare, quoniam haec, ut ut mitissima, tunc temporis & in talibus subiectis perquam facile nouae irritationi ansam praebent, & durante adhuc nausea simul reuomuntur, id quod e contrario in declinatione huius vomitus minus ab iisdem est per timescendum, utpote quo tempore tanto meliorem simul exserunt effectum, dum ventriculum, vel ipsum etiam duodenum, a reliquiis sanguinis, frustulisque forsitan ibidem adhuc obhaerescantibus, liberant, eoque ipso grauiora alia, inde demum euentura, praeoccupant mala.

Tandem etiam *tonus ventriculi est roborandus*, quod commodissime impetrari potest per Tinctur. vitrioli martis aperitiv. LVDOVICI, Tinctur. martis cydoniat. tinctur. tonico-neruinam STAHLII, quae ultima vel per se, vel in potiuncula, cum aquis diapnoicis parata, sumenda est; *conf. Acta physico-medic. N. C. Vol. I. pag. 549.* Possunt etiam essentiae millefolii & cascarillae cum hac tinctura tonica remisceri, hunc circiter in modum: Rec. Spirit. C. C. rectific. Tinctur. tartari ana drachm. II. essent. millefol. cort. cascarill. ana drachm. I. & dimid. M. & bis vel ter de die gutt. XXX-XL. exhibeantur. Non minus quoque conueniunt pro hoc scopo species PARACELSI correctae, in decocto

cocto aut infuso theiformi exhibendae, si inprimis praeservatorie, tam in simplici, quam complicato cruento vomitu, interdum in usum vocantur. Ceterum sub paroxysmo etiam tranquilla continentia, tam ratione animi, quam ipsius etiam corporis, multum simul ad faciliorem curationem confert.

§. XXI.

Extra paroxysmum dein ante omnia curandum est, ut restitantes forte in ventriculo portiones sanguinis coagulati tempestive remoueantur, quem in finem antea commendata mitiora laxantia (§. XX.), itemque in debilioribus potiunculae mannatae, vel passulae rhabarbarinae, paucis interiectis diebus iterum repetendae, apprimè conuenient. His praemissis, tentare etiam licet, quid sub prouido usu effecturum sit *infusum herbae arnicae cum floribus*, quum aliunde etiam eidem, ad perfectam anacatharsin in haemoptysi declinante obtinendam, multum tribuatur. *Conf. Acta Medicor. Berolin. Volum. I. §. 11. pag. 44. & 69.* Si ingens sanguinis quantitas reuera excreta & reiecta fuerit, maiorque hinc vitium supersit imbecillitas, tunc *temperatis* analepticis, emulsiuis, gelatinosis, decoctis auenaceis, hordeaceis, iusculis carniū consummatis, non autem spirituosis & aromaticis, aeger reficiatur.

§. XXII.

Ad recursum nouum auertendum opus est inprimis conueniente imminutione superfluae quantitatis sanguinis, iusto simul tempore instituenda, & quidem vel per haemorrhagiarum naturalium, *mensum* nempe aut *haemorrhoidum*, restitutionem, si eandem ataxia in causa fuerit; vel per ventilationes artificiales, nimirum venaesectiōnes, scarificationes hirudinumque applicationes, pro subiectorum & reliquarum circumstantiarum conditione

D

oppor.

opportune seligendas & commendandas. Non solum autem circa quantitatis imminutionem subsistendum est, sed etiam *qualitatis correctio* simul est respicienda. Ad crasin ergo sanguinis & lymphae spissioem emendam egregie conducunt tincturae resoluentes alcalinae & salia media digestiua, subiunctis diluentibus & congruis laxantibus. In vomitu autem cruento complicato simul viscerum laesorum restauratio, quantum quidem fieri potest, insimul tentanda erit, coniungendo insuper in utroque statu *motum corporis moderatum & sufficientem*, utpote qui in praecauendis quarumlibet haemorrhagiarum recursibus plus saepius praestat, quam ingens medicamentorum farrago sine illo adhibita.

§. XXIII.

Qui cruento vomitu semel laborarunt, iis vomitoria & purgantia *drastica* quam maxime sunt inimica; hinc sedulo postmodum ab iisdem sibi caueant, ne sanguinis eruptionem denuo ac temere prouocent, inprimis si insimul pathematibus hypochondriacis aut hystericis, vel cardialgicis & aliis spasticis circa ventriculum incommodis, frequentius fuerint obnoxii. Ceterum ratione *dietae*, ut paucis me expediam, quilibet facile perspiciet, diligentissime vitanda esse omnia, quae sanguinem copiosorem ingenerare, vel massam eius nimium commouere valent, maxime autem *pathematata animi iracunda*, utpote quae prae omnibus aliis caussis plurimum ad reuocandum talem cruentum vomitum conferre valent.

§. XXIV.

Haec igitur nunc mihi, de Vomitu cruento plerumque *per se non lethali*, dixisse sufficiant pro ea copia temporis, quae suppedit, & pro Dissertationis academicae modulo. Plura equidem, fateor, adiaci potuissent; sed veniam impetratum me spero ab aequis arbitris, qui non requirunt a primo specimine perfectionem eam, quae anni & vsus suppeditant. Deo interim T. O. M. pro benignissime concessis viribus ad hunc laborem perficiendum, sit laus, honor & gloria!

T A N T V M.

AESTVMATISSIMO DOMINO COGNATO,
JO. HENRICO LICHTENBERG
SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES CAPESENTI,
S. P. D.
IO. IVNCKER.

Per cognationis quidem rationem, qua TIBI, Dilectissime, adnexus sum, iure merito cathedram Tecum adscendere laureamque capiti TVO imponere debuissim: quum vero, quid impeditenti obuersetur, satis perspectum habeas, meum in hac re defectum benigne excusabis. Interim non possum, quin velim exstare amoris & gratulationis testimonium. Gaudeo reuera, quod a chronico eoque pertinaci morbo nuper liberatus sis & nunc cursum Tuum academicum feliciter absolvas. Dissertationis TVAE argumentum omnino fructuosum arbitror: quamvis enim non desint, qui de eo passim scripserunt; nonnulla tamen, quae ad accuratiorum prognosin spectant, citatim desiderantur. Quid vero caussae sit specialioris, quod mitiorem in vomitu cruento sententiam, quam quidem in reliquis haemorrhagiarum periculosarum speciebus, haemoptysi nempe & mictu cruento, ferre possimus: ex ipsius ventriculi & intestinorum ampliore cavitate & faciliore remedium accessione, nulla difficultate peruidere licet. Sicut enim sanguis extra vasa constitutus, quando in corruptionem abit, ubique periculi auctor existit: ita ab illo corruptionis actu, post vomitum cruentum, eo facilius per congrua remedia prohibetur, quo notius est, quod immediato contactu efficaciam suam in partibus istis amplioribus exserere possint. Cacterum sincere opto, ut & in his, & in aliis morbis ad vota curandis ubique feliciter agas. Vale.

d. d. XXV. Febr. MDCCXLII.

Daf

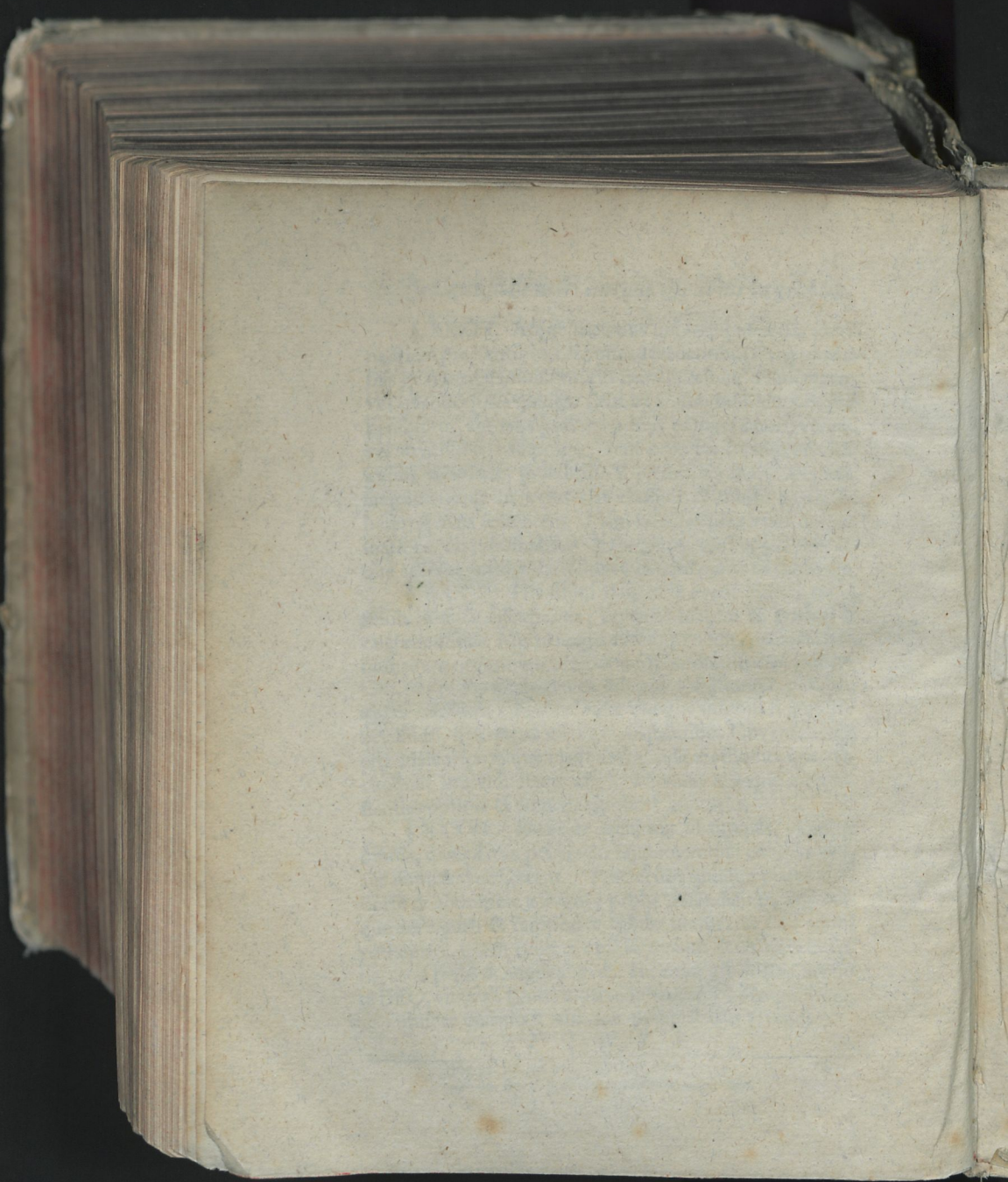
Daß ich, geliebter Freund, von Deinem Ehren-Tage,
Der Deinen Fleiß belohnt, mit sicherer Freude sage:
Daß er von größrem Glück ein kleines Zeichen sey,
Ist keine taube Frucht kraftloser Schmeicheley.
Denn wo die Muses selbst der Weisheit seltne Gaben
So fruchtbar, als bey dir, so fest vereinigt haben:
Sind Wissenschaft, Verdienst, erlangte Fertigkeit,
Die Bürgen deines Glücks von fester Sicherheit.

Christian Friederich Lichtenberg,

aus Darmstadt,

derer Rechte Befüssener.

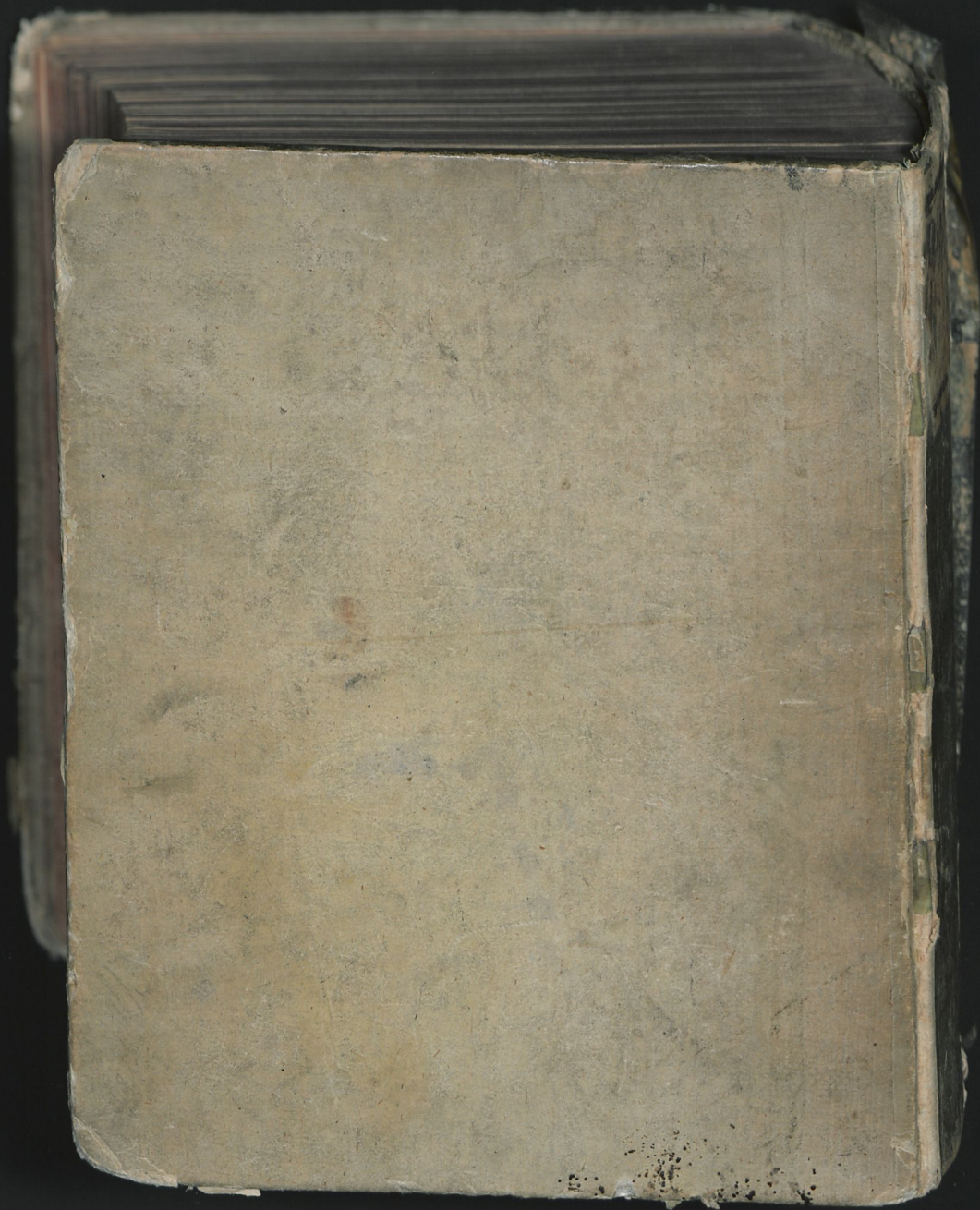
01 A 6576

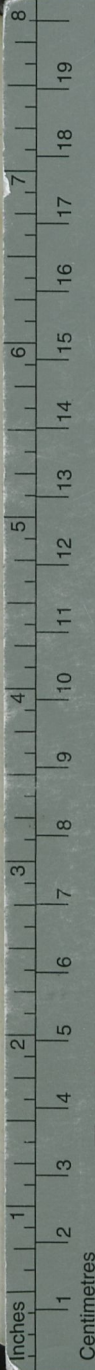
ULB Halle 3
002 931 664

TAOC
Sb.

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

Farbkarte #13

INAUGVRALIS MEDICA
DE

V CRVENTO
VE PER SE NON
THALI

QVAM
MINIS AVSPICIIS
DEMIA FRIDERICIANA
NIS MEDICI CONSENSV
DERATORE
I ET EXCELLENTISSIMO

ELIA BÜCHNERO

ANI IMPERII NOBILI,
AE REGI A CONSILII INTIMIS,
NATVRAL. PROFESS. PVBL. ORDIN.
HILOSOPH. H. T. DECANO,
AE NATVRAE CVRIOS. PRAESIDE,
PALATINO CAESAREO,

DV DOCTORIS

INA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
LEGITIME IMPETRANDIS,
FEBR. MD CCLII.

ORVM EXAMINI SVBMITTIT
OR DEFENSVRVS

NRICVS LICHTENBERG

VRGO - DARMSTADINVS.

E MAGDEBVRGICAE,
STIANI HILLIGERI, ACAD. TYPOGR.